

Mesilasperede tõuomadused ja perede väärtuse hindamine tõuparanduses
Kokkuvõtte loengust vabariiklikul mesinduspäeval Ülenurmes 25.07.2009.a.
Lektor Priit Pihlik, leping PR-5-1.4-10
Mesindusloeng toimus Eesti mesindusprogrammi raames, mida toetab
Euroopa Liit

Tähtsamad mesilasperede tõuomadused

- **Meetoodang.** Mesinikule tähtsaim toode mille pärast enamus mesinikke mesilasi üldse peab. Arvestatakse eraldi nii kogutoodangut kui ka meesaaki, arvestusest jääb välja mesilaspere enda tarbeks kulutatud sööt, mis on ligikaudu 90 kg. Meesaak on aga meekogus mille mesinik endale võtab. Meekogumise jõudlusvõime hindamiseks kasutatakse tavaliselt %-süsteemi, kus hinnatakse iga pere meesaaki mesila keskmisega. Näide: kui mesila keskmine oli 50 kg pere kohta ja ühelt perelt saime 100 kg siis ületab selle pere toodang mesila keskmist 200%. Selle tulemusega on see pere igati kõlbulik aretuse seisukohalt. Aretusse võetakse need mesilaspere kellele toodang ületab mesila keskmist toodangut 150-200%.
- **Talvitumisvõime.** Eesti kliimas loetakse mesilaste talvitumise perioodiks 6-7 kuud. Kuna talvitumise periood on väga pikk siis hinnatakse talvitumise juures mesilaste talverahu sügavust ja kestvust, talvevarude kasutamise ökonoomsust ning mesilaste suremust. Väga hea talverahu kestab kuni kevadise puhastuslennuni, mesilased ei reageeri välistele ärritustele ega temperatuuri kõikumistele. Tugeva häirimise puhul rahunevad kiiresti. Talvevaru kasutamise ökonoomsust arvutatakse %. Aluseks võetakse mesila keskmine talvsööda kulutus. Kui see jääb mesila keskmisest väiksemaks kui 70% on tulemus väga hea. Mesilaste suremuse heaks näitajaks loetakse seda, kui kevadel leiame langetisest paarsada mesilast.
- **Pere rahulikkus.** Rahulikkus on mesilaste käitumise viis taru avamisel ja pere juures töötamisel. Väga rahulikud mesilased jäävad taru avamisel rahulikult kargedele püsima ka siis kui kärjed tarust välja võetakse ja kärjekasti asetatakse. Mesilased katavad nii haudme- kui meekärgi ühtlaselt, liiguvad kärjel rahulikult ning ema ei püüa ennast peita. Väga rahulikud mesilased ei nõela mesinikku kui see näiteks puhub avatud tarru, klopib vastu taru seina võib teeb taru juures kiireid liigutusi kätega. Taru on võimalik avada ka halva ilmaga ning mesilased ei nõela mesilas ringiliikujaid.
- **Ema munemisvõime.** Mesilasema munemise võimest oleneb suurel määral mesilaspere areng ja toodang seega võib peredes pidada ainult noori ja elujõulisi mesilasemasid. Munemisvõime väljendub munade arvus, mida mesilasema suudab muneda 24 tunni jooksul kõige paremates tingimustes. Munemisvõime on sõltuvuses mesilasema kehamassist, munatorude arvust, ema vanusest ja tervislikust seisundist ning tõulistest omadustest.
- **Haudme areng.** Eesti kliimas on oluline, et haudme areng ei algaks liiga vara ega ka liiga hilja, sest aeg puhastuslennust peakorje alguseni on väga lühike (6-8 nädalat). Liiga varajane haudme areng kurnab liialt peret, kulutab liialt palju talvesööta ning ammesilaste seedetrakt täitub kiiresti ning mesilased on sunnitud külmade ilmadega tarru roojama. Kui aga haudme areng on liiga hiline siis jälle ei jõua mesilaspere peakorje ajaks tugevaks saada ning loodetud tulu jääb saamata. Suvine haudmeareng peab sobima antud korjepiirkonnaga, kus on ainult varajane korje seal ei ole vaja selliseid mesilasi kes suve keskel veel kõvasti hauet kasvatavad – need pered sobivad aga väga hästi hilise korjega piirkonda.
- **Haiguskindlus.** Tõuperedel mida kasutatakse paljundamisel ei tohi esineda ühtegi haigust.

- On veel rida omadusi mida võiks tähele panna - kehasuurus ja –raskus (töölisel, mesilasemal), kehavärvus, iminoka pikkus, mesilaste eluiga, vargus- ja röövimistung, mee paigutamise viis, kaanetise asetus kärjel, taruvaigu kogumine

Mesilaperede hindamise alused

- **Meetoodang** (tarust väljavõetav meekogus)
- **Talvekindlus** (hindamine langetise järgi, aeg aprilli algus)
- **Sülemlemine** (hindamine suvejooksul)
- **Temperament** (kärjel püsimine)
- **Haiguskindlus**
- **Tigedus** (närvilisus, agresiivsus, kalduvus nõelamisele)

Tõuaretuse ja tõuparandustöö edenemine

- Vajalik koostöö ümbruskonna mesinike vahel.
- Ümbertõustamine peaks toimuma kõikides lähiümbruse mesilates korraga. Võimalik teostada kahe aasta jooksul.
- Mesilas ei tohiks pidada nõrku peresid.
- Mesilasemade kasvatamine soodsal perioodil.
- Mesilasemade üleskasvatamine peaks toimuma samas peres kust võeti ka paljundusmaterjal.
- Uue tõumaterjali pidev sissetoomine.
- Leseperede kasutamine ja paljunduses mitteosalevate mesilasperedel lesekasvatuse piiramine
- Mitte toetada nõrku peresid tugevate perede haudmega vaid nõrgad pered likvideerida ja asemele teha paljunduspered tugevatest peredest.
- Suuta hinnata kõiki kohalikke olusid – kliima, söödabaas, tarud.
- Mesilas pidada ainult noori produktiivseid mesilasemasid.
- Tõuaretustöös kasutada esmajoones kohalike elutingimustega harjunud mesilasi.
- Teostada pidevat valikut mesilasperede vahel.
- Vältida tõupuhtasse piirkonda võõrtõugude või ristandite sissetoomist.